

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

[૨૦૧૬] ૮ એસ.સી.આર. ૭૪૧

ગુરચરણ સિંહ

વિરુદ્ધ

પંજાબ રાજ્ય

(ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૧૧૩૫ ઓફ ૨૦૧૬)

ડિસેમ્બર ૦૨, ૨૦૧૬

[દીપક મિશ્રા અને અમિતાભ રોય, જે.જે.]

પીનલ કોડ, ૧૮૬૦: કલમ ૩૦૬/૩૪ – આત્મહત્યા માટે દુષ્પ્રેરણ – માતા અને બે પુત્રીઓ દ્વારા જંતુનાશક દવા પીને આત્મહત્યા – અપીલકર્તા અને સાસરી પક્ષના અન્ય સભ્યો પર કથિત ત્રાસનો ઉદ્દેખ કરતી સ્યુસાઈડ નોટ –

પ્રોસિક્યુશનનો કેસ એવો હતો કે મૃતક માતાને સાસરીની મિલકતમાં હિસ્સો મળ્યો ન હતો અને તેના પતિના ગુમ થયા બાદ તેઓ દ્વારા તેની સાથે દુર્વ્યવહાર, ત્રાસ અને ધાકધમકી આપવામાં આવી હતી - ટ્રાયલ કોર્ટે અપીલકર્તા અને અન્ય એક સહ-આરોપીને દોષિત ઠેરવ્યા - હાઈકોર્ટે તેને સમર્થન આપ્યું - અપીલ પર, આદેશ: કલમ ૩૦૬ ના મૂળ તત્વો આત્મહત્યાથી મૃત્યુ અને તેનું દુષ્પ્રેરણ છે - દુષ્પ્રેરણ સાબિત કરવા માટે, આત્મહત્યા કરવા માટે ઉશ્કેરવાનો અથવા મદદ કરવાનો આરોપીનો ઈરાદો અને સંડોવણી અનિવાર્ય છે - આ કિસ્સામાં, અપીલકર્તા અને તેના પરિવારના સભ્યો તરફથી આત્મહત્યા કરવા માટે મૃતક માતા અને તેની પુત્રીઓને મજબૂર કરવા માટે કોઈ પ્રત્યક્ષ કે પરોક્ષ કારણ ન હતું - સ્યુસાઈડ નોટમાં, આક્ષેપના સમર્થનમાં કોઈ ચોક્કસ ઘટનાનો ઉલ્લેખ નથી - રેકૉર્ડ પરની સામગ્રી કોઈ પણ રીતે ફૂરતા, દમન, ત્રાસ કે પ્રેરણાના કૃત્યને સૂચવતી નથી કે જેનાથી મૃતકને અન્ય કોઈ વિકલ્પ વિના આત્મહત્યા કરવા માટે સતત ઉશ્કેરવામાં આવ્યા હોય - કલમ ૩૦૬ ના ગુનાના તત્વો સાબિત થયા ન હોવાથી, અપીલકર્તા નિર્દોષ છૂટવાને પાત્ર છે.

અપીલ મંજૂર કરવામાં આવે છે.

આદેશ: ૧. રેકૉર્ડ પરના પુરાવા, મૃતક એસ અને તેની પુત્રીઓને તેના પતિ/પિતાની સંયુક્ત કૌટુંબિક મિલકતમાંથી સંપૂર્ણપણે વંચિત રાખવામાં

આવ્યા હોવાના આરોપને સમર્થન આપતા નથી.

નિઃસંકોચ, અપીલકર્તા અથવા મૃતક એસના સાસરી પક્ષમાંથી કોઈની પણ તરફથી તેમને નિરાધાર અને ભયભીત સ્થિતિમાં લાવવા માટે કોઈ ધમકી આપવામાં આવી હોવાનો કોઈ પુરાવો નથી.

મૃતક એસના પતિનું ગુમ થવું આ ઘટનાના લગભગ બે વર્ષ પહેલા થયું હતું.

આ બાબતમાં અપીલકર્તા કે તેના સાસરી પક્ષની કોઈ ભૂમિકા નથી. કોઈપણ ફરિયાદ કે સિવિલ દાવો ન હોવો, તે મૃતક એસ અને તેની પુત્રીઓને કૌટુંબિક મિલકતમાં હિસ્સો આપવાનો ઇનકાર અથવા તેમની સાથે કરેલા દુર્વ્યવહાર, ત્રાસ કે દમન સામે અનુમાન કરવાની મંજૂરી આપે છે. [પેરા ૧૮] [૭૪૮-એફ-એચ]

૨. સ્યુસાઈડ નોટનું સામાન્ય વાંચન પણ દર્શાવે છે કે તેમના મૃત્યુ માટે જવાબદાર સાસરી પક્ષ સામેના એકંદર આક્ષેપ સિવાય, જેના માટે તેણીએ તેમને સજા થવી જોઈએ તેમ કહ્યું હતું, તેના સમર્થનમાં કોઈ ચોક્કસ ઘટનાનો ઉલ્લેખ કે ખુલાસો નથી. સ્યુસાઈડ નોટમાં જમીન અને ઘરની તેણીની માલિકીનો ઉલ્લેખ છે, જે પોતે જ એ આરોપને ખોટો ઠેરવે છે કે તેણીને કૌટુંબિક મિલકતમાં તેના પતિનો હિસ્સો આપવાનો ઇનકાર કરવામાં આવ્યો હતો. નોંધપાત્ર રીતે, પ્રોસિક્યુશન દ્વારા કોઈ નિષ્ણાત દ્વારા લખાણના લેખકને સાબિત કરવાનો કોઈ પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો ન હતો અને નીચેની બંને

અદાલતોએ આ બાબતમાં તેમનો નિષ્કર્ષ માત્ર મૃતક એસના ભાઈઓ ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૫ અને ૬ ની જુબાની પર આધારિત રાખ્યો હતો, જેમણે માત્ર અંદાજ દ્વારા લખાણ તેણીનું હોવાની ઓળખ કરી હતી. આઈપીસીની કલમ ૩૦૬ ના મૂળ તત્વો આત્મહત્યાથી મૃત્યુ અને તેનું દુષ્પ્રેરણ છે. આત્મહત્યાને વાસ્તવિક બનાવવાના આરોપીના ઇરાદામાં રહેલા દોષિત કૃત્યો કે ભૂલોની દૂરવર્તીતા પણ આઈપીસીની કલમ ૩૦૬ ના શિક્ષાત્મક આદેશને આકર્ષવા માટે જરૂરી દુષ્પ્રેરણના ગુનામાં ટૂંકી પડે છે. ગુનાહિત કૃત્યો કે ભૂલની નિકટતા, સાતત્ય, દોષિતતા અને સંડોવણી એ દુષ્પ્રેરણના સહવર્તી સૂચકાંકો છે. આમ, આઈપીસીની કલમ ૩૦૬ આત્મહત્યા માટે સતત ઉશ્કેરણીને ગુનો ગણે છે. [પેરા ૨૦, ૨૨] [૭૪૯-એચ; ૭૫૦-એ-બી, ડી, ઈ-એફ]

૩. ભારતીય પુરાવા અધિનિયમ, ૧૯૭૨ ની કલમ ૧૧૩એ એક પરણિત મહિલા દ્વારા તેના પતિ અથવા તેના સંબંધીઓ દ્વારા આત્મહત્યાના દુષ્પ્રેરણ અંગેની ધારણાને મંજૂરી આપે છે, જો એ સાબિત થાય કે તેણીએ તેણીના લગ્નના સાત વર્ષની અંદર આત્મહત્યા કરી હોય અને તેના પતિ અથવા તેના આવા સંબંધીએ તેણી સાથે ફૂરતા કરી હોય. આ કલમની સમજૂતી "ફૂરતા" ને તે જ અર્થ આપે છે જે આઈપીસીની કલમ ૪૯૮એ માં આ અભિવ્યક્તિને આપવામાં આવ્યો છે. જોકે આ કેસના હેતુઓ માટે, સમજૂતીનો પ્રથમ ભાગ અન્યથા સુસંગત છે, પરંતુ આત્મહત્યા કરવા અથવા ગંભીર ઈજા અથવા

જીવન, અંગ અથવા સ્વાસ્થ્યને જોખમ પહોંચાડવા માટે મહિલાને પ્રેરિત કરતું ઈરાદાપૂર્વકનું વર્તન, પછી તે માનસિક હોય કે શારીરિક, તે વ્યક્તિ વિરુદ્ધ ફૂરતાનું તારણ કાઢવા માટેની પૂર્વશરત છે. ધારાસભ્યનો ઈરાદો એ છે કે આઈપીસીની કલમ ૩૦૬ હેઠળ કોઈ વ્યક્તિને દોષિત ઠેરવવા માટે, ગુનો કરવા માટેનો સ્પષ્ટ ઈરાદો (મેન્સ રિયા) હોવો જોઈએ અને મૃતકને આત્મહત્યા કરવા માટે મજબૂર કરતું કોઈ સક્રિય કે સીધું કૃત્ય હોવું જોઈએ, જેનાથી તે અન્ય કોઈ વિકલ્પ વિના રહી જાય. રેકૉર્ડ પરના પુરાવાઓનું મૂલ્યાંકન અપીલકર્તા અથવા મૃતકની અન્ય સાસરી પક્ષની કોઈ ભૂમિકા દર્શાવતું નથી જેથી તેમની આઈપીસીની કલમ ૩૦૬ હેઠળ દોષિતતાનું અટલ તારણ કાઢી શકાય. રેકૉર્ડ પરની સામગ્રી કોઈ પણ રીતે ફૂરતા, દમન, ત્રાસ કે પ્રેરણાના કૃત્યને સૂચવતી નથી કે જેનાથી મૃતકને અન્ય કોઈ વિકલ્પ વિના આત્મહત્યા કરવા માટે સતત ઉશ્કેરવામાં આવ્યા હોય. અપીલકર્તા અથવા તેના પરિવારના સભ્યોનું આવું કોઈ સતત અને નિકટનું આચરણ જરૂરી ઉશ્કેરણીજનક દોષિતતા અથવા ઘાતક પ્રેરણાદાયક તત્વો સાથે જોવા મળતું નથી કે જેના પરથી એવું અનુમાન લગાવી શકાય કે મૃતક એસ અને તેની પુત્રીઓ શારીરિક કે માનસિક રીતે એટલી વ્યથિત સ્થિતિમાં આવી ગઈ હતી કે તેમણે તેમના અસહ્ય દુન્યવી દુઃખોમાંથી વ્યવહારુ રાહત મેળવવા માટે પોતાનું જીવન સમાપ્ત કરવાનો નિર્ણય કર્યો. આઈપીસીની કલમ ૩૦૬ ના ગુનાના તત્વો સાબિત થયા નથી અને તેથી અપીલકર્તા નિર્દોષ છૂટવાને પાત્ર છે. [પેરા ૨૪, ૨૭, ૩૦, ૩૨,

૩૩] [૭૫૧-ડી; ૭૫૨-એફ-જી; ૭૫૩-જી-એચ; ૭૫૪-સી-એફ]

રણધીર સિંહ વિરુદ્ધ પંજાબ રાજ્ય ૨૦૦૪ (૫) સપ્લીમેન્ટરી એસ.સી.આર.
૩૫૧ (૨૦૦૪) ૧૩ એસ.સી.સી. ૧૨૯; સ્ટેટ ઓફ ડબલ્યુ.બી. વિરુદ્ધ
ઓરીલાલ જયસ્વાલ (૧૯૯૪) ૧ એસ.સી.સી. ૭૩; અમલેન્દુ પાલ @ ઝંટુ
વિરુદ્ધ પશ્ચિમ બંગાળ રાજ્ય ૨૦૦૯ (૧૫) એસ.સી.આર. ૮૩૬: (૨૦૧૦) ૧
એસ.સી.સી. ૭૦૭; એસ.એસ. છીના વિરુદ્ધ વિજય કુમાર મહાજન ૨૦૧૦
(૯) એસ.સી.આર. ૧૧૧૧ : (૨૦૧૦) ૧૨ એસ.સી.સી. ૧૯૦; પિનાકીન
મહીપતરાય રાવલ વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય ૨૦૧૩ (૧૦) એસ.સી.આર. ૩૦૬
(૨૦૧૩) ૧૦ એસ.સી.સી. ૪૮ પર આધાર રાખવામાં આવ્યો.

ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૧૧૩૫ ઓફ ૨૦૧૬

પંજાબ અને હરિયાણા હાઈકોર્ટ, ચંદીગઢના તારીખ ૧૭.૧૨.૨૦૧૪ ના ચુકાદા
અને આદેશમાંથી, સી.આર.એ.-એસ-૫૬૬-એસબી ઓફ ૨૦૦૪ માં.

અપીલકર્તા માટે વકીલો - કુમારી કવલજીત કોચર, કુમારી વસુંધરા સિંહ,
શ્રેયસ મેહરોત્રા, કુમારી કુસુમ ચૌધરી.

જવાબદાર માટે વકીલો - વી. મધુકર, એ.એ.જી., કુમારી અન્વિતા કૌશિશ.

ચુકાદો અમિતાભ રોય, જે. દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો.

૧. પંજાબ અને હરિયાણા હાઈકોર્ટ, ચંદીગઢ દ્વારા ક્રિમિનલ અપીલ નં. એસ-૫૬૬-એસબી ઓફ ૨૦૦૪ માં તારીખ ૧૭.૧૨.૨૦૧૪ ના રોજ પસાર કરવામાં આવેલા ચુકાદા અને આદેશ સામે આ અપીલ છે, જેમાં ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા ભારતીય દંડ સંહિતા (ત્યારબાદ "આઈપીસી" તરીકે ઓળખાશે) ની કલમ ૩૦૬ હેઠળ અપીલકર્તા અને સહ-આરોપી સુખવિંદર સિંહની દોષિતતાને સમર્થન આપવામાં આવ્યું છે. વાદગ્રસ્ત નિર્ણય દ્વારા, દોષિત ઠેરવવાના આદેશને સમર્થન આપવામાં આવ્યું છે, જ્યારે ટ્રાયલ કોર્ટ બંને આરોપીઓને આપેલી છ વર્ષની સખત કેદની મૂળભૂત સજાને ઘટાડીને પાંચ વર્ષની સજા કરવામાં આવી છે. વર્તમાન અપીલ નીચલી અદાલતો દ્વારા આ આરોપ પરના એકસાથે નિર્ણયને ઉથલાવી દેવા માંગે છે.

૨. અમે અપીલકર્તાના વકીલ કુમારી કવલજીત કોચર અને પ્રતિવાદીના વકીલ શ્રી વી. મધુકરની દલીલો સાંભળી છે.

૩. પ્રોસિક્યુશનના પૃષ્ઠભૂમિને સમજવા માટે અનિવાર્ય તથ્યો, ડૉ. જસપાલ સિંહ, જેઓ મૃતક સુરજીત કૌર અને તેમની બે પુત્રીઓ ગીત પહુલ અને પ્રીત

પહુલના પતિ અને પિતા હતા, તેમના દ્વારા તેમની ત્રણ પરિવારના સભ્યોને ઉપર મુજબની દુઃખદ અંતના લગભગ બે વર્ષ પહેલાં અસ્પષ્ટ રીતે છોડી દેવામાં આવી હતી તેમાંથી ઉદ્ભવે છે. પ્રોસિક્યુશનનું સંસ્કરણ એ છે કે ડૉ. જસપાલ સિંહ, જેઓ શરૂઆતમાં સરકારી સેવામાં હતા, તેમણે તેને છોડી દીધી હતી અને મુક્તસરમાં કોલસાની ફેક્ટરી શરૂ કરી હતી. તેઓને વ્યવસાયમાં નુકસાન થયું અને પરિણામે તેઓ આ સંદર્ભમાં બેંકમાંથી લીધેલી લોન ચૂકવવામાં નિષ્ફળ ગયા. કારણ કે તેઓ અને તેમના ભાઈ ગુરચરણ સિંહ (અપીલકર્તા) અને અન્ય લોકો તેમના પૂર્વજો દ્વારા છોડવામાં આવેલી મિલકત મેળવવામાં સફળ થયા હતા, તેથી તેમણે ખાનગીમાં તબીબી પ્રેક્ટિસ શરૂ કરી હતી.

૪. જે પણ હોય, તેના પરિવારને છોડતા પહેલા, તેમણે સંબંધિત બેંકને એક સંદેશ મોકલ્યો હતો જેમાં તેમણે તેમની લોન ચૂકવવામાં અસમર્થતા વ્યક્ત કરી હતી કારણ કે તેમની પાસે તેમના નામે કોઈ મિલકત ન હતી. ત્યારપછી ડૉ. જસપાલ સિંહનો પતો મળ્યો ન હતો. પ્રોસિક્યુશન મુજબ, આ ઘટનાઓ પછી, તેમની પત્ની સુરજીત કૌર અને તેમની પુત્રીઓ જલાલાબાદથી અબોહર સ્થળાંતર કરી ગયા અને હંસરાજ (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૩) ના ભાડાના મકાનમાં રહેવા લાગ્યા. તેમના જણાવ્યા મુજબ, તેમની પાસે આવકનું કોઈ સાધન ન હતું અને વધુમાં, તેઓ પતિના નામે મળવાપાત્ર મિલકત અને અન્ય હકમાંથી પણ વંચિત હતા. તેમને તેમના પતિ જસપાલ સિંહના પરિવારના

સભ્યો દ્વારા કોઈ ભરણપોષણ પણ આપવામાં આવ્યું ન હતું અને તેના બદલે તેમની સાથે દુર્વ્યવહાર, ત્રાસ અને ધાકધમકી આપવામાં આવી હતી.

૫. જ્યારે મામલો ત્યાં સ્થિર થયો, ત્યારે ૩.૧૦.૨૦૦૦ ના રોજ રાત્રે લગભગ ૧૦.૩૦ વાગ્યે, મૃતક સુરજીત કૌરના મકાનમાલિક હંસરાજે, તેના ભાડૂતો દ્વારા લાંબા સમય સુધી અને અસામાન્ય પ્રતિસાદ ન મળવાને કારણે શંકાસ્પદ બનીને, જોકે તેમના રૂમમાં ટીવી ચાલુ હતું, સુરજીત કૌરના ભાઈને જાણ કરી. ત્યારબાદ તેમણે રૂમનો દરવાજો તોડી નાખ્યો અને ત્રણેયને મૃત હાલતમાં જોયા. પોલીસને જાણ કરવામાં આવી હતી અને એફઆઈઆર નોંધવામાં આવી હતી.

૬. તપાસ દરમિયાન, તપાસ અધિકારીએ સુરજીત કૌરના હસ્તાક્ષરમાં એક સ્યુસાઈડ નોટ એકત્રિત કરી હતી અને તેણીની પુત્રી પ્રીત બહુલ દ્વારા પણ સહી કરવામાં આવી હતી. સ્યુસાઈડ નોટમાં અપીલકર્તા, તેની પત્ની અજીત કૌર અને દોષિત સહ-આરોપી સુખવિંદર સિંહ @ ગોલ્ડીને તેમની કંગાળ સ્થિતિ માટે જવાબદાર ઠેરવવામાં આવ્યા હતા, જે તેમને અંતે આત્યંતિક પગલું ભરવા માટે મજબૂર કરી રહ્યા હતા. મૃતક ગીત પહુલ દ્વારા લખાયેલા કેટલાક પત્રો ધરાવતી એક નોટબુક પણ મળી આવી હતી. તપાસ પૂર્ણ થવા પર, જેમાં અન્યોની સાથે પોસ્ટમોર્ટમ રિપોર્ટનો સમાવેશ થાય છે જેણે એલ્યુમિનિયમ

ફોસ્ફાઈડ, એક જંતુનાશક, પીવાથી મૃત્યુની પુષ્ટિ કરી હતી, સતનામ કૌર સાથે અહીં નામ આપવામાં આવેલી ત્રણ વ્યક્તિઓ સામે કલમ ૩૦૬/૩૪ આઈપીસી હેઠળ ચાર્જ-શીટ સબમિટ કરવામાં આવી હતી.

૭. જ્યારે સતનામ કૌરનું કમિટેલ કાર્યવાહી દરમિયાન અવસાન થયું હતું, ત્યારે બાકીના આરોપીઓ એટલે કે ગુરચરણ સિંહ (અપીલકર્તા), અજીત કૌર અને સુખવિંદર સિંહ @ ગોલ્ડી સામે કોડની ઉપરોક્ત જોગવાઈઓ હેઠળ ચાર્જ ઘડવામાં આવ્યો હતો. આરોપીઓએ નિર્દોષ હોવાનો દાવો કરતા, તેમણે ટ્રાયલનો સામનો કરવો પડ્યો હતો.

૮. ટ્રાયલમાં, પ્રોસિક્યુશને મૃતદેહ પર ઓટોપ્સી કરનાર ડોક્ટર સહિત આઠ સાક્ષીઓની તપાસ કરી હતી. આરોપીઓએ કલમ ૩૧૩ સી.આર.પી.સી. હેઠળના તેમના નિવેદનોમાં આરોપનો ઇનકાર કર્યો હતો અને બચાવમાં પાંચ સાક્ષીઓની તપાસ પણ કરી હતી.

૯. ટ્રાયલ કોર્ટે, રજૂ કરાયેલા પુરાવાઓની ચકાસણી પર, અપીલકર્તા અને સહ-આરોપી સુખવિંદર સિંહને તેમના પર લાદવામાં આવેલા આરોપ માટે દોષિત ઠેરવ્યા અને તેમને અગાઉ જણાવ્યા મુજબની સજા સંભળાવી. જોકે,

તેણે સહ-આરોપી અજીત કૌરને નિર્દોષ જાહેર કરી. ફરીથી જણાવવા માટે, વાદગ્રસ્ત ચુકાદા દ્વારા, અપીલકર્તા અને સહ-આરોપી સુખવિંદર સિંહની દોષિતતાને ઉપર મુજબની મૂળભૂત સજામાં નજીવા ફેરફાર સાથે જાળવી રાખવામાં આવી છે.

૧૦. અપીલકર્તાના વકીલ શ્રીમતી કવલજીત કોચરે ભારપૂર્વક જણાવ્યું છે કે રેકૉર્ડ પરના પુરાવા કોડની કલમ ૩૦૬ માં કલ્પના કર્યા મુજબ દુષ્પ્રેરણના તત્વો પૂરા પાડતા નથી અને તેથી, દોષિત ઠેરવવાનો આદેશ સ્પષ્ટપણે ગેરકાયદેસર છે અને તે રદ કરવાને પાત્ર છે. રેકૉર્ડ પરની સામગ્રી પરથી એ સ્પષ્ટ છે કે મૃતક સુરજીત કૌર અને તેની પુત્રીઓને કૌટુંબિક મિલકતમાં તેમનો હિસ્સો યોગ્ય રીતે આપવામાં આવ્યો હતો અને તેમની પાસે વાજબી આરામ સાથે સ્વતંત્ર રીતે પોતાનું ગુજરાન ચલાવવા માટે પૂરતા સાધનો હતા, પ્રોસિક્યુશન દ્વારા કરવામાં આવેલો વિરુદ્ધનો આક્ષેપ સંપૂર્ણપણે પાયાવિહોળો છે, તેમ તેમણે ભારપૂર્વક જણાવ્યું હતું. વકીલના મતે, મૃતક સુરજીત કૌરના સાસરી પક્ષે હંમેશા તેણી અને બે પુત્રીઓ પ્રત્યે વિચારશીલ, દયાળુ અને સહાયક રહ્યા હતા અને તેમના દ્વારા આચરવામાં આવેલી આત્મહત્યા તેમની પોતાની મરજીથી હતી, ન કે તેમના દ્વારા કોઈ ત્રાસ, હેરાનગતિ અને દમનને પરિણામે, જેવું આરોપ મૂકવામાં આવ્યું છે. વકીલે જણાવ્યું હતું કે સ્યુસાઈડ નોટ પણ સુરજીત કૌરના હસ્તાક્ષરમાં સાબિત થઈ નથી અને તેથી, દુષ્પ્રેરણના

આરોપના સમર્થનમાં કોઈ પુરાવા ન હોવાથી, ન્યાયના હિતમાં દોષિત ઠેરવવાનો આદેશ અને સજા રદ કરવાને પાત્ર છે.

૧૧. પ્રતિવાદીના વકીલે, તેના વિરોધમાં, જણાવ્યું છે કે પ્રોસિક્યુશન સાક્ષીઓ, ખાસ કરીને (ગુરજીત સિંહ) ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૫ અને ગગનજીત સિંહ (ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૬), સુરજીત કૌરના ભાઈઓ તેમજ તબીબી જુબાનીએ અપીલકર્તા અને સહ-આરોપી સુખવિંદર સિંહ વિરુદ્ધના આરોપને તમામ વાજબી શંકાઓથી પર સાબિત કર્યા છે અને નીચેની અદાલતો દ્વારા નોંધાયેલા એકસાથેના તારણોને ધ્યાનમાં રાખીને, રેકૉર્ડ પરની સામગ્રીના ઊંડાણપૂર્વકના મૂલ્યાંકન પર, વાદગ્રસ્ત ચુકાદા અને આદેશમાં કોઈ હસ્તક્ષેપની જરૂર નથી.

૧૨. જોકે, નીચલી અદાલતોના દોષિત હોવાના ક્રમિક તારણો સામે, સામાન્ય રીતે, પુરાવાનું પુનઃમૂલ્યાંકન અનાવશ્યક છે, છતાં અમે કેસના વિશિષ્ટ તથ્યો અને સંજોગોમાં પ્રતિસ્પર્ધી દાવાઓને ધ્યાનમાં રાખીને તે કવાયત શરૂ કરવા માટે પ્રેરાયા છીએ. આ એટલા માટે છે કારણ કે, મૃતક સુરજીત કૌર અને તેની પુત્રીઓને કૌટુંબિક મિલકતમાં તેમના હિસ્સામાંથી જાણીજોઈને અને ઈરાદાપૂર્વક વંચિત રાખવાના પ્રોસિક્યુશન દ્વારા લાદવામાં આવેલા આરોપના વિરોધમાં, પુરાવાઓ વિપરીત સામે આવ્યા છે, જેને ટ્રાયલ દરમિયાન તેમના

ભાઈઓએ તેમની જુબાનીમાં સ્વીકાર્યું છે.

૧૩. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૩ હંસ રાજે સોગંદ પર જણાવ્યું હતું કે મૃતક સુરજીત કૌર અને તેની પુત્રીઓ તેના ઘરના પહેલા માળે રહેતી હતી. ઘટનાના દિવસે, રાત્રે લગભગ ૧૦.૦૦ વાગ્યે, તેની પત્નીએ તેને જણાવ્યું કે તે માળની લાઈટો બંધ હોવા છતાં, ટીવી ચાલુ છે. ત્યારબાદ સાક્ષીએ તેની પત્ની સાથે મૃતકના એપાર્ટમેન્ટનો દરવાજો ખખડાવ્યો, પરંતુ કોઈ પ્રતિસાદ મળ્યો નહીં. થોડી રાહ જોયા પછી, સાક્ષીએ સુરજીત કૌરના ભાઈઓ ગુરજીત સિંહ અને ગગનજીત સિંહને જાણ કરી, અને તેમના આવ્યા પછી, જેવી જ પરિસ્થિતિ ચાલુ રહેતા, તેમણે દરવાજો તોડી નાખ્યો અને ત્રણેયને મૃત હાલતમાં જોયા. ત્યારબાદ પોલીસને જાણ કરવામાં આવી હતી. આ સાક્ષીના જણાવ્યા મુજબ, આ ઘટના પછી પણ, કોઈ પણ આરોપી અથવા સુરજીતના સાસરી પક્ષમાંથી કોઈ પૂછપરછ કરવા આવ્યું ન હતું.

૧૪. કોસ-એક્ઝામિનેશનમાં, સાક્ષીએ ઉલ્લેખ કર્યો કે ત્રણેય મૃતક હંમેશા ઉદાસ અને હતાશ રહેતા હતા. જોકે, તેઓ વારંવાર સુરજીતના માતા-પિતા અને ભાઈઓની મુલાકાત લેતા હતા. તેણે ખુલાસો કર્યો કે સુરજીતનું અબોહરમાં ઘર હતું. તેણે સ્વીકાર્યું કે કોઈ પણ સમયે, સુરજીત અને તેની પુત્રીઓએ આરોપીઓ દ્વારા આપવામાં આવેલી કોઈ ધમકી અંગે તેને ફરિયાદ કરી ન હતી.

સાક્ષીએ ખુલાસો કર્યો કે જોકે સુરજીતે તેની પુત્રીના કોચિંગ પર નોંધપાત્ર રકમ ખર્ચી હતી, પરંતુ તે પરીક્ષામાં નાપાસ થઈ હતી, જેના માટે તે ઉદાસ અને વ્યથિત હતી. સાક્ષીએ અભિપ્રાય આપ્યો કે સુરજીત અને તેની પુત્રીઓએ તેમના ગુમ થયેલા પતિ/પિતા માટેના દુઃખમાં આત્મહત્યા કરી હતી. તેના મતે, આરોપીઓ તેમના મૃત્યુ માટે કોઈપણ રીતે જવાબદાર ન હતા.

૧૫. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૪ ડૉ. કલરા, જેમણે પ્રીત બહુલનું પોસ્ટમોર્ટમ પરીક્ષણ કર્યું હતું, તેમણે તેણીના વિસેરાના રાસાયણિક વિશ્લેષણના અહેવાલના આધારે જુબાની આપી હતી કે મૃત્યુનું કારણ એલ્યુમિનિયમ ફોસ્ફાઈડનું સેવન હતું જે યોગ્ય સમયે મૃત્યુનું કારણ બનવા માટે પૂરતું હતું. તે જ અસર માટે, સુરજીત અને તેની પુત્રી ગીત અંગે ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી - ૧૧ ડૉ. ઠક્કરાલની જુબાની છે.

૧૬. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૫ અને ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૬ ગુરજીત અને ગગનજીત, સુરજીત કૌરના ભાઈઓએ સમાન પંક્તિમાં જુબાની આપી હતી. તેમણે જણાવ્યું હતું કે તેમના મૃત્યુ સમયે, ગીત અને પ્રીતની ઉંમર અનુક્રમે ૨૨ વર્ષ અને ૧૮ વર્ષ હતી. તેમણે તેમના બનેલી ડૉ. જસપાલ સિંહ, સુરજીતના પતિ, જેમને વ્યવસાયમાં નુકસાન થવાને કારણે અચાનક ગુમ થવા અંગે એફઆઈઆરમાં વર્ણવેલ સંસ્કરણનું પુનરાવર્તન કર્યું હતું. તેમણે એ પણ ઉલ્લેખ

કર્ચો કે, તે સમયે, ડૉ. જસપાલ સિંહ પાસે બેંક પ્રત્યે ભારે બાકી લેણાં હતા. તેમણે એ પણ ખુલાસો કર્યો કે ડૉ. જસપાલના પિતા જગતાર સિંહના મૃત્યુ પછી, તેમના બનેલીએ તેમના ભાઈઓ સાથે સંયુક્ત મિલકત વારસામાં મેળવી હતી. તેમણે ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૩ દ્વારા વર્ણવ્યા મુજબ મૃતદેહોની શોધ પહેલાની ઘટનાઓનું પણ પુનરાવર્તન કર્યું હતું. તેમણે સ્યુસાઈડ નોટ ધરાવતી ડાયરી સહિતની વસ્તુઓની રિકવરી અને જમીની પુષ્ટિ કરી હતી. તેમણે તેમની બહેન સુરજીતના હસ્તાક્ષરમાં સ્યુસાઈડ નોટના લખાણને ઓળખ્યું હતું. તેમણે તેના પર પ્રીતની સહી પણ ઓળખી હતી. આ સાક્ષીઓએ તેમની મુખ્ય તપાસમાં, જોકે આક્ષેપ કર્યો હતો કે તેમની બહેન અને ભત્રીજાઓએ આત્મહત્યા કરી હતી કારણ કે તેઓ સંયુક્ત મિલકતોમાં તેમના હિસ્સામાંથી વંચિત હતા, અને જેના માટે તેઓ લાંબા સમય સુધી હતાશાથી પીડાતા હતા, ક્રોસ-એક્ઝામિનેશનમાં, તેમણે સુરજીતની તરફેણમાં અપીલકર્તા ગુરચરણ દ્વારા અબોહરમાં મકાનમાં અડધા હિસ્સા અંગે નોંધાયેલ વેચાણ ખતનો સ્વીકાર કર્યો હતો, જે કૌટુંબિક મિલકતનો એક ભાગ હતો. તેમણે એ પણ સ્વીકાર્યું કે સુરજીતની સાસુ સતનામ કૌર કદાચ તેના નામે રૂ. ૬૮,૬૫૦/- નો ચેક આપી શકે છે અને તેણીએ તેના ભાઈ ગગનદીપના નામે તેની સાથે એકાઉન્ટ ખોલાવ્યું હતું. તેમણે સ્વીકાર્યું કે મુક્તસરમાં મૃતક સુરજીતના નામે જમીનનો એક ટુકડો હતો. જ્યારે કલમ ૧૬૧ સી.આર.પી.સી. હેઠળના નિવેદનો સાથે સામનો કરવામાં આવ્યો, ત્યારે તેમણે તપાસ અધિકારીને એવું ન જણાવ્યાનો

સ્વીકાર કર્યો કે ડૉ. જસપાલ સિંહની જમીનનો હિસ્સો સુરજીત કૌરને આપવામાં આવ્યો નથી. તેમણે સ્વીકાર્યું કે મૃતકની હતાશાનું મુખ્ય કારણ નજીકના અને પ્રિય સંબંધીઓની ગેરહાજરી હતી. તેમણે સ્વીકાર્યું કે ન તો સુરજીત કે ન તો તેમણે ક્યારેય આરોપી વ્યક્તિઓ સામે તેણી સાથે કરેલા દુર્વ્યવહાર અથવા સંયુક્ત મિલકતમાં તેણીના હક નકારવા માટે પોલીસમાં કોઈ ફરિયાદ નોંધાવી હતી. તેમણે એ પણ સ્વીકાર્યું કે તે સંદર્ભમાં કોઈ સિવિલ દાવો દાખલ કરવામાં આવ્યો ન હતો.

૧૭. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૬, વધુમાં અપીલકર્તા ગુરચરણ દ્વારા સુરજીતની તરફેણમાં નોંધાયેલ વેચાણ ખત પર પોતાની સહી સ્વીકારી હતી. ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૬ મુજબ, જસપાલ સિંહ ગુમ થયા પછી એક પારિવારિક સમાધાનમાં વેચાણ ખત નોંધવામાં આવ્યું હતું. આ સાક્ષીએ એ પણ ખુલાસો કર્યો કે અપીલકર્તા અને અન્ય પરિવારના સભ્યો તેમના બનેલીનો હિસ્સો તેમની બહેનને ટ્રાન્સફર કરવા તૈયાર હતા.

૧૮. રેકૉર્ડ પરના પુરાવા, શરૂઆતમાં, અમારા અનુમાન મુજબ, એવા આરોપને સમર્થન આપતા નથી કે સુરજીત અને તેની પુત્રીઓને ડૉ. જસપાલ સિંહના વારસદારો તરીકે સંયુક્ત કૌટુંબિક મિલકતમાં તેમના હિસ્સામાંથી સંપૂર્ણપણે વંચિત રાખવામાં આવ્યા હતા. નિઃસંકોચ, અપીલકર્તા અથવા સુરજીતના

સાસરી પક્ષમાંથી કોઈની પણ તરફથી તેમને નિરાધાર અને ભયભીત સ્થિતિમાં લાવવા માટે કોઈ ધમકી આપવામાં આવી હોવાનો કોઈ પુરાવો નથી. ડૉ. જસપાલ સિંહ, સુરજીતના પતિ, પ્રીત અને ગીતના પિતાનું ગુમ થવું દુર્ભાગ્યપૂર્ણ હોવા છતાં, આ ઘટના ઘટનાના લગભગ બે વર્ષ પહેલા બની હતી. આ બાબતમાં અપીલકર્તા કે સુરજીતના સાસરી પક્ષની કોઈ ભૂમિકા ન હતી. કોઈપણ ફરિયાદ કે સિવિલ દાવો ન હોવો, તે સુરજીત અને તેની પુત્રીઓને કૌટુંબિક મિલકતમાં હિસ્સો આપવાનો ઈનકાર અથવા તેમની સાથે કરેલા દુર્વ્યવહાર, ત્રાસ કે દમન સામે અનુમાન કરવાની મંજૂરી આપે છે. આમ, અપીલકર્તા અને તેના પરિવારના સભ્યો તરફથી આત્મહત્યા કરવા માટે સુરજીત અને તેની પુત્રીઓને મજબૂર કરવા માટે કોઈ પ્રત્યક્ષ કે પરોક્ષ કારણ ન હતું.

૧૯. સ્યુસાઈડ નોટ જે પ્રોસિક્યુશન કેસનો આધારસ્તંભ લાગે છે, તેને સંદર્ભ માટે નીચે મુજબ ટાંકવાની જરૂર છે.

"મારી તમામ જમીન અને મિલકત નેશનલ ડિફેન્સ ફંડને આપવામાં આવે. મારા સાસરી પક્ષના લોકો ખાસ કરીને મારી સાસુ, જેઠ માસ્ટર ગુરચરણ સિંહ, તેમની પત્ની અજીત કૌર અને તેમના પુત્ર ગોલ્ડી મારા મૃત્યુ માટે જવાબદાર છે. મારી નાની પુત્રી હજુ સગીર છે.

મારા પતિ પણ તેમના દ્વારા જ મૃત્યુ પામ્યા હતા. હવે જ્યારે આપણું જીવવું

નરક કરતાં વધુ છે ત્યારે આપણે કેવી રીતે જીવી શકીએ. મેં વડાપ્રધાન, રાષ્ટ્રપતિ અને મુખ્યમંત્રીને વિનંતી કરી પરંતુ આ સમાજમાં મારા માટે કોઈ નથી. મેં માનવ અધિકાર આયોગ સમક્ષ પણ એક કેસ દાખલ કર્યો હતો. આ આપણો સંસ્કારી અને લોકશાહી સમાજ છે. મેં ૧.૫ વર્ષ સુધી સતત સંઘર્ષ કર્યો પરંતુ હવે વધુ નહીં. મારી પુત્રીઓ એટલી બુદ્ધિશાળી છે કે એક પ્રી-મેડિકલ ટેસ્ટ કરી રહી છે અને બીજી માસ્ટર ઓફ કોમ્પ્યુટર એપ્લિકેશન્સ કરી રહી છે. આ કારણ છે કે મેં આવા તમામ દુઃખ સહન કર્યા પણ હજુ જીવતી રહી. જો આ સંસ્કારી અને લોકશાહી સમાજમાં કોઈ ન્યાય હોય તો ઓછામાં ઓછા મારા મૃત્યુ પછી મારા સાસરી પક્ષને સજા મળવી જોઈએ અને દરેક સામાન્ય માણસને ન્યાય મળવો જોઈએ. દિવાન ખેડાની મારી બે બીઘા જમીન, સાજરાનાની ૪.૫ બીઘા જમીન અને મુક્તસરની ૪/૫ કનાલ જમીન મુક્તસરની મિશન હોસ્પિટલને મળવી જોઈએ. મારી ભટિંડાની ભારત કોલોનીમાંના બે પ્લોટ અને અબોહરના આનંદ નગરીમાંના મારા ઘર માટે કોઈ હકદાર નથી. જમીનના તમામ વેચાણ ખત મારી બાજુમાં પડેલા છે. મારા પતિની સ્યુસાઈડ નોટ પણ અહીં પડી છે જેને મેં ૨૨ માર્ચ ૧૯૯૯ ના રોજ પોલીસને ન સોંપવા માટે અને એવી ખાતરી સાથે મજબૂર કરવામાં આવી હતી કે મારી અને મારા બાળકોની ખૂબ સારી રીતે સંભાળ રાખવામાં આવશે. સહી/ સુરજીત કૌર"

જોકે, આ મૂળનું અનુવાદિત સંસ્કરણ છે જે હિન્દી લિપિમાં છે.

૨૦. ઉપરના અવતરણનું સામાન્ય વાંચન પણ દર્શાવે છે કે તેમના મૃત્યુ માટે જવાબદાર સાસરી પક્ષ સામેના એકંદર આક્ષેપ સિવાય, જેના માટે તેણીએ તેમને સજા થવી જોઈએ તેમ કહ્યું હતું, તેના સમર્થનમાં કોઈ ચોક્કસ ઘટનાનો ઉલ્લેખ કે ખુલાસો નથી. સ્યુસાઈડ નોટ જમીન અને ઘરની તેણીની માલિકીનો ખુલાસો કરે છે, જે પોતે જ એ આરોપને ખોટો ઠેરવે છે કે તેણીને કૌટુંબિક મિલકતમાં તેના પતિનો હિસ્સો આપવાનો ઇનકાર કરવામાં આવ્યો હતો. નોંધપાત્ર રીતે, પ્રોસિક્યુશન દ્વારા કોઈ નિષ્ણાત દ્વારા લખાણના લેખકને સાબિત કરવાનો કોઈ પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો ન હતો અને નીચેની બંને અદાલતોએ આ બાબતમાં તેમનો નિષ્કર્ષ માત્ર સુરજીતના ભાઈઓ ફરિયાદપક્ષના સાક્ષી ૫ અને ૬ ની જુબાની પર આધારિત રાખ્યો હતો, જેમણે ફરીથી માત્ર અંદાજ દ્વારા લખાણ તેણીનું હોવાની ઓળખ કરી હતી.

૨૧. કોડની કલમ ૩૦૬ આત્મહત્યાના દુષ્પ્રેરણ માટે સજા સૂચવે છે અને તે આ રીતે તૈયાર કરવામાં આવી છે:

"આત્મહત્યા માટે દુષ્પ્રેરણ. – જો કોઈ વ્યક્તિ આત્મહત્યા કરે છે, તો જે કોઈ પણ આવી આત્મહત્યાનું દુષ્પ્રેરણ કરે છે, તેને દસ વર્ષ સુધીની મુદતની બંનેમાંથી કોઈ પણ વર્ણનની કેદની સજા થશે, અને તે દંડને પણ પાત્ર રહેશે."

૨૨. આમ તે સ્પષ્ટ છે કે શિક્ષાપાત્ર ગુનો એ કોઈ પણ વ્યક્તિ દ્વારા આત્મહત્યાનું દુષ્ક્રિયા છે, જે બંને વચ્ચે જીવંત કડી અથવા જોડાણ હોવાનું અનુમાન કરે છે, દુષ્ક્રિયા એ પ્રેરક કારણ છે. આ જોગવાઈના મૂળ તત્વો આત્મહત્યાથી મૃત્યુ અને તેનું દુષ્ક્રિયા છે. દુષ્ક્રિયા સાબિત કરવા માટે, આત્મહત્યા કરવા માટે ઉશ્કેરવાનો અથવા મદદ કરવાનો આરોપીનો ઇરાદો અને સંડોવણી અનિવાર્ય છે. આ ઘટકોમાં કોઈપણ અલગતા અથવા ગેરહાજરી આ આરોપની વિરુદ્ધ જશે. આત્મહત્યાને વાસ્તવિક બનાવવાના આરોપીના ઇરાદામાં રહેલા દોષિત કૃત્યો કે ભૂલોની દૂરવર્તીતા પણ આઈપીસીની કલમ ૩૦૬ ના શિક્ષાત્મક આદેશને આકર્ષવા માટે જરૂરી દુષ્ક્રિયાના ગુનામાં ટૂંકી પડે છે. ગુનાહિત કૃત્યો કે ભૂલની નિકટતા, સાતત્ય, દોષિતતા અને સંડોવણી એ દુષ્ક્રિયાના સહવર્તી સૂચકાંકો છે. આમ, આઈપીસીની કલમ ૩૦૬ આત્મહત્યા માટે સતત ઉશ્કેરણીને ગુનો ગણે છે.

આઈપીસીની કલમ ૧૦૭ દુષ્ક્રિયાને વ્યાખ્યાયિત કરે છે અને તે નીચે મુજબ છે:

"૧૦૭. કોઈ વસ્તુનું દુષ્ક્રિયા. કોઈ વ્યક્તિ કોઈ વસ્તુ કરવાનું દુષ્ક્રિયા કરે છે, જે –

પ્રથમ – તે વસ્તુ કરવા માટે કોઈપણ વ્યક્તિને ઉશ્કેરે છે; અથવા

બીજું – તે વસ્તુ કરવા માટેના કાવતરામાં એક કે વધુ અન્ય વ્યક્તિઓ સાથે

જોડાય છે, જો તે કાવતરાના અનુસંધાનમાં અને તે વસ્તુ કરવા માટે કોઈ કૃત્ય અથવા ગેરકાયદેસર ભૂલ થાય છે;

અથવા

ત્રીજું – જાણીજોઈને, કોઈ કૃત્ય અથવા ગેરકાયદેસર ભૂલ દ્વારા, તે વસ્તુ કરવામાં મદદ કરે છે.

સમજૂતી ૧ – જે વ્યક્તિ, જાણીજોઈને ખોટી રજૂઆત દ્વારા, અથવા જાણીજોઈને કોઈ ભૌતિક તથ્યને છુપાવીને જે પ્રગટ કરવા માટે તે બંધાયેલ છે, સ્પેરછાએ કોઈ વસ્તુ કરવા માટેનું કારણ બને છે અથવા પ્રોત્સાહન આપે છે અથવા કરાવવાનો પ્રયાસ કરે છે, તે તે કરવા માટે ઉશ્કેરે છે તેમ કહેવાય છે.

સમજૂતી ૨ – જે કોઈ પણ, કૃત્યના કમિશન પહેલા અથવા તે સમયે, તે કૃત્યના કમિશનને સરળ બનાવવા માટે કંઈપણ કરે છે, અને તેના દ્વારા તેના કમિશનને સરળ બનાવે છે, તે તે કૃત્ય કરવામાં મદદ કરે છે તેમ કહેવાય છે."

૨૩. તેમાં માત્ર દુષ્પ્રેરણના ગુનાને વ્યાખ્યાયિત કરતા કૃત્યો અને ભૂલો જ નથી, પણ સમજૂતીઓ ગુનેગારના સંબંધિત ગુનાહિત વર્તનના તમામ સંભવિત પાસાઓને પૂરતી રીતે સમાવી લે છે.

૨૪. ભારતીય પુરાવા અધિનિયમ, ૧૮૭૨ ની કલમ ૧૧૩એ એક પરણિત મહિલા દ્વારા તેના પતિ અથવા તેના સંબંધીઓ દ્વારા આત્મહત્યાના દુષ્પ્રેરણ અંગેની ધારણાને મંજૂરી આપે છે, જો એ સાબિત થાય કે તેણીએ તેણીના લગ્નના સાત વર્ષની અંદર આત્મહત્યા કરી હોય અને તેના પતિ અથવા તેના આવા સંબંધીએ તેણી સાથે ફૂરતા કરી હોય. આ કલમની સમજૂતી "ફૂરતા" ને તે જ અર્થ આપે છે જે આઈપીસીની કલમ ૪૮૮એ માં આ અભિવ્યક્તિને આપવામાં આવ્યો છે. તૈયાર સંદર્ભ માટે, ભારતીય પુરાવા અધિનિયમ, ૧૮૮૨ ની કલમ ૧૧૩એ નીચે મુજબ ટાંકવામાં આવી છે.

"૧૧૩એ. પરણિત મહિલા દ્વારા આત્મહત્યા માટે દુષ્પ્રેરણ અંગેની ધારણા— જ્યારે પ્રશ્ન એ હોય કે શું કોઈ મહિલા દ્વારા આત્મહત્યાનું દુષ્પ્રેરણ તેણીના પતિ અથવા તેણીના પતિના કોઈ સંબંધી દ્વારા કરવામાં આવ્યું હતું અને એવું દર્શાવવામાં આવે છે કે તેણીએ તેણીના લગ્નના સાત વર્ષની અંદર આત્મહત્યા કરી હતી અને તેના પતિ અથવા તેણીના પતિના આવા સંબંધીએ તેણી સાથે ફૂરતા કરી હતી, ત્યારે કોર્ટ, કેસના અન્ય તમામ સંજોગોને ધ્યાનમાં રાખીને, ધારણા કરી શકે છે કે આવી આત્મહત્યા તેણીના પતિ અથવા તેણીના પતિના આવા સંબંધી દ્વારા કરવામાં આવી હતી.

સમજૂતી— આ કલમના હેતુઓ માટે, "ફૂરતા" નો તે જ અર્થ થશે જે ભારતીય દંડ સંહિતા (૧૮૬૦ નો ૪૫) ની કલમ ૪૮૮એ માં છે."

૨૫. ઉપર દર્શાવેલ વૈધાનિક પૃષ્ઠભૂમિમાં, કોડની કલમ ૪૯૮એ પણ ટાંકવાની માંગ કરે છે.

"૪૯૮એ. મહિલાના પતિ અથવા પતિના સંબંધી દ્વારા તેણી સાથે ફૂરતા – જે કોઈ, મહિલાનો પતિ અથવા પતિનો સંબંધી હોવાને નાતે, આવી મહિલા સાથે ફૂરતા કરે છે, તેને ત્રણ વર્ષ સુધીની મુદતની કેદની સજા થશે અને તે દંડને પણ પાત્ર રહેશે.

સમજૂતી– આ કલમના હેતુ માટે, "ફૂરતા" નો અર્થ થાય છે–

(અ) કોઈપણ ઈરાદાપૂર્વકનું વર્તન જે એવા સ્વરૂપનું હોય કે જે મહિલાને આત્મહત્યા કરવા માટે મજબૂર કરી શકે અથવા મહિલાના જીવન, અંગ અથવા સ્વાસ્થ્ય (માનસિક કે શારીરિક) ને ગંભીર ઈજા અથવા જોખમ પહોંચાડી શકે; અથવા

(બ) મહિલા સાથેની હેરાનગતિ, જ્યાં આવી હેરાનગતિ કોઈપણ મિલકત અથવા કિંમતી સુરક્ષા માટે કોઈપણ ગેરકાયદેસર માંગણી પૂરી કરવા માટે તેણીને અથવા તેણીની સાથે સંબંધિત કોઈપણ વ્યક્તિને દબાણ કરવાના હેતુથી હોય અથવા તેણી દ્વારા અથવા તેણીની સાથે સંબંધિત કોઈપણ વ્યક્તિ દ્વારા આવી માંગણી પૂરી કરવામાં નિષ્ફળતાને કારણે હોય."

૨૬. આ જોગવાઈ, ઉપરનું અવતરણ દર્શાવે છે તેમ, મહિલાના પતિ અથવા

તેના સંબંધીને ત્રણ વર્ષ સુધીની મુદતની કેદ અને દંડ સાથે શિક્ષાપાત્ર બનાવે છે, જો તેઓ અથવા તેમાંથી કોઈ એક તેની સાથે ફૂરતા કરે છે. તેને વ્યાખ્યાયિત કરતી સમજૂતી નીચે મુજબ છે:

(અ) કોઈપણ ઇરાદાપૂર્વકનું વર્તન જે એવા સ્વરૂપનું હોય કે જે મહિલાને આત્મહત્યા કરવા માટે મજબૂર કરી શકે અથવા મહિલાના જીવન, અંગ અથવા સ્વાસ્થ્ય (માનસિક કે શારીરિક) ને ગંભીર ઈજા અથવા જોખમ પહોંચાડી શકે; અથવા

(બ) મહિલા સાથેની હેરાનગતિ, જ્યાં આવી હેરાનગતિ કોઈપણ મિલકત અથવા કિંમતી સુરક્ષા માટે કોઈપણ ગેરકાયદેસર માંગણી પૂરી કરવા માટે તેણીને અથવા તેણીની સાથે સંબંધિત કોઈપણ વ્યક્તિને દબાણ કરવાના હેતુથી હોય અથવા તેણી દ્વારા અથવા તેણીની સાથે સંબંધિત કોઈપણ વ્યક્તિ દ્વારા આવી માંગણી પૂરી કરવામાં નિષ્ફળતાને કારણે હોય.

૨૭. જોકે આ કેસના હેતુઓ માટે, સમજૂતીનો પ્રથમ ભાગ અન્યથા સુસંગત છે, પરંતુ આત્મહત્યા કરવા અથવા ગંભીર ઈજા અથવા જીવન, અંગ અથવા સ્વાસ્થ્યને જોખમ પહોંચાડવા માટે મહિલાને પ્રેરિત કરતું ઇરાદાપૂર્વકનું વર્તન, પછી તે માનસિક હોય કે શારીરિક, તે વ્યક્તિ વિરુદ્ધ ફૂરતાનું તારણ કાઢવા માટેની પૂર્વશરત છે.

૨૮. આઈપીસીની કલમ ૩૦૬ નો મુખ્ય ઉદ્દેશ્ય રણધીર સિંહ વિરુદ્ધ પંજાબ રાજ્ય (૨૦૦૪) ૧૩ એસ.સી.સી. ૧૨૯ માં આ કોર્ટ દ્વારા જાહેર કરવામાં આવ્યો છે, અને તેના સંબંધિત અંશો નીચે મુજબ છે.

"૧૨. દુષ્પ્રેરણામાં કોઈ વ્યક્તિને ઉશ્કેરવાનો અથવા જાણીજોઈને તે વ્યક્તિને કંઈક કરવામાં મદદ કરવાનો માનસિક પ્રક્રિયાનો સમાવેશ થાય છે. કાવતરાના કિસ્સામાં પણ તેમાં તે વસ્તુ કરવા માટે કાવતરામાં પ્રવેશવાની માનસિક પ્રક્રિયાનો સમાવેશ થશે. કોઈ વ્યક્તિને આઈપીસીની કલમ ૩૦૬ હેઠળ ગુનાના દુષ્પ્રેરણા માટે દોષિત ગણવામાં આવે તે પહેલાં વધુ સક્રિય ભૂમિકા જેની વર્ણન ઉશ્કેરણી અથવા મદદ તરીકે થઈ શકે છે, તે જરૂરી છે."

૨૯. સ્ટેટ ઓફ ડબલ્યુ.બી. વિરુદ્ધ ઓરીલાલ જયસ્વાલ (૧૯૯૪) ૧ એસ.સી.સી. ૭૩ માં, આ કોર્ટે અવલોકન કર્યું છે કે અદાલતોએ દરેક કેસના તથ્યો અને સંજોગો અને ટ્રાયલમાં રજૂ કરાયેલા પુરાવાઓનું મૂલ્યાંકન કરવામાં અત્યંત કાળજી રાખવી જોઈએ, જેથી એ શોધી શકાય કે શું પીડિત પર કરવામાં આવેલી ફૂરતાએ ખરેખર તેણીને આત્મહત્યા કરીને જીવનનો અંત લાવવા માટે પ્રેરિત કરી હતી. જો કોર્ટને એવું લાગે કે આત્મહત્યા કરનાર પીડિત સાધારણ ચીડિયાપણું, મતભેદ અને ઘરેલું જીવનના તફાવતો પ્રત્યે અતિશય સંવેદનશીલ હતી જે સમાજમાં સામાન્ય છે અને આવા ચીડિયાપણું, મતભેદ

અને તફાવતો સમાન સંજોગોમાં રહેલી વ્યક્તિને આત્મહત્યા કરવા માટે પ્રેરિત કરવા માટે અપેક્ષિત ન હતા, તો કોર્ટનો અંતરાત્મા આત્મહત્યાના ગુના માટે દુષ્પ્રેરણના આરોપમાં આરોપીને દોષિત ઠેરવવા માટે સંતુષ્ટ ન થવો જોઈએ."

૨૯. નોંધપાત્ર રીતે, આ કોર્ટે તેના અગાઉના ઓરીલાલ જયસ્વાલ (સુપ્રા) ના ચુકાદાનો ઉલ્લેખ કરીને ભારપૂર્વક જણાવ્યું હતું કે અદાલતોએ એ જાણવા માટે દરેક કેસના તથ્યો અને સંજોગોનું મૂલ્યાંકન કરવામાં અત્યંત કાળજી રાખવી જોઈએ કે શું પીડિત સાથે ક્ષૂરતા કરવામાં આવી હતી અને શું તેણે પીડિતને આત્મહત્યા કરીને પોતાનો જીવ આપવા માટે પ્રેરિત કરી હતી, તે ચેતવણી સાથે કે જો આત્મહત્યા કરનાર પીડિત સાધારણ ચીડિયાપણું, મતભેદ અને ઘરેલું જીવનના તફાવતો પ્રત્યે અતિશય સંવેદનશીલ જણાતી હોય જે સમાજમાં સામાન્ય છે અને આવા પરિબળો સમાન સંજોગોમાં રહેલી વ્યક્તિને આ પગલું ભરવા માટે પ્રેરિત કરવા માટે અપેક્ષિત ન હતા, તો દુષ્પ્રેરણ માટે આરોપીને દોષિત ઠેરવી શકાય નહીં.

ઉપરોક્ત અભિપ્રાયને અમલેન્દુ પાલ @ ઝંટુ વિરુદ્ધ પશ્ચિમ બંગાળ રાજ્ય (૨૦૧૦) ૧ એસ.સી.સી. ૭૦૭ માં પુનરોચ્ચાર કરવામાં આવ્યો હતો.

૩૦. ધારાસભ્યનો ઈરાદો એ છે કે આઈપીસીની કલમ ૩૦૬ હેઠળ કોઈ વ્યક્તિને દોષિત ઠેરવવા માટે, ગુનો કરવા માટેનો સ્પષ્ટ ઈરાદો હોવો જોઈએ

અને મૃતકને આત્મહત્યા કરવા માટે મજબૂર કરતું કોઈ સક્રિય કે સીધું કૃત્ય હોવું જોઈએ, જેનાથી તે અન્ય કોઈ વિકલ્પ વિના રહી જાય, જે આ કોર્ટ દ્વારા એસ.એસ. છીના વિરુદ્ધ વિજય કુમાર મહાજન (૨૦૧૦) ૧૨ એસ.સી.સી. ૧૮૦ માં રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું.

૩૧. પિનાકીન મહીપતરાય રાવલ વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય (૨૦૧૩) ૧૦ એસ.સી.સી. ૪૮ માં, આ કોર્ટે ભારતીય પુરાવા અધિનિયમ, ૧૮૭૨ ની કલમ ૧૧૩એ ના સંદર્ભમાં, એ અવલોકન કર્યું છે કે જે ફોજદારી કાયદાના સુધારા દ્વારા આ જોગવાઈ લાવવામાં આવી હતી, તે દહેજની માંગણી કરતા પતિ અથવા તેના સંબંધીઓ દ્વારા પરિણીત મહિલાને હેરાન થવાથી અથવા આત્મહત્યા કરવા માટે મજબૂર કરવાથી બચાવવા માટેના સામાજિક પડકારને પહોંચી વળવા માટે જરૂરી હતી, તે ભારપૂર્વક જણાવવામાં આવ્યું હતું કે તેમાં સમાવિષ્ટ ધારણાને મંજૂરી આપતી પૂર્વશરતો સાબિત કરવાનો ભાર સંપૂર્ણપણે અને માત્ર પ્રોસિક્યુશન પર હતો. તે પ્રોસિક્યુશન દ્વારા પણ વાજબી શંકાથી પર સાબિત કરવું પડે છે કે મૃતકે આઈપીસીની કલમ ૩૦૬ હેઠળ આરોપી વ્યક્તિ દ્વારા દુષ્પ્રેરણથી આત્મહત્યા કરી હતી, તે વાત પર ભાર મૂકવામાં આવ્યો હતો.

૩૨. ઉપરોક્ત રેકૉર્ડ પરના પુરાવાઓનું મૂલ્યાંકન, અમારા માનવા મુજબ, સ્પષ્ટતા અને ખાતરી સાથે, અપીલકર્તા અથવા મૃતક સુરજીત કૌરના અન્ય

સાસરી પક્ષની કોઈ ભૂમિકા દર્શાવતું નથી જે ઉપરની જોગવાઈઓમાં કલ્પના મુજબ તેમની આઈપીસીની કલમ ૩૦૬ હેઠળ દોષિતતાનું અટલ તારણ કાઢી શકાય. રેકૉર્ડ પરની સામગ્રી, ફરીથી જણાવવા માટે, કોઈ પણ રીતે ફૂરતા, દમન, ત્રાસ કે પ્રેરણાના કૃત્યને સૂચવતી નથી કે જેનાથી મૃતકને અન્ય કોઈ વિકલ્પ વિના આત્મહત્યા કરવા માટે સતત ઉશ્કેરવામાં આવ્યા હોય. અપીલકર્તા અથવા તેના પરિવારના સભ્યોનું આવું કોઈ સતત અને નિકટનું આચરણ જરૂરી ઉશ્કેરણીજનક દોષિતતા અથવા ઘાતક પ્રેરણાદાયક તત્વો સાથે જોવા મળતું નથી કે જેના પરથી એવું અનુમાન લગાવી શકાય કે મૃતક સુરજીત કૌર અને તેની પુત્રીઓ શારીરિક કે માનસિક રીતે એટલી વ્યથિત સ્થિતિમાં આવી ગઈ હતી કે તેમણે તેમના અસહ્ય દુન્યવી દુઃખોમાંથી વ્યવહારુ રાહત મેળવવા માટે પોતાનું જીવન સમાપ્ત કરવાનો નિર્ણય કર્યો.

૩૩. ઉપરોક્ત નિર્ધારણના પગલે, અમે અટલ અભિપ્રાય ધરાવીએ છીએ કે આઈપીસીની કલમ ૩૦૬ ના ગુનાના તત્વો સાબિત થયા નથી અને તેથી અપીલકર્તા નિર્દોષ છૂટવાને પાત્ર છે. નીચેની અદાલતો દ્વારા નોંધાયેલા વિપરીત તારણોને આ કોર્ટ દ્વારા નક્કી કરાયેલા કાયદા તેમજ સામેલ તથ્યોના આધારે જાળવી શકાય નહીં. આમ અપીલ મંજૂર કરવામાં આવે છે. જો તેની અટકાયત અન્ય કોઈ કેસના સંબંધમાં જરૂરી ન હોય તો અપીલકર્તાને કસ્ટડીમાંથી મુક્ત કરવામાં આવશે.

દેવિકા ગુજરાલ

અપીલ મંજૂર.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.